

bjärn»; se *Svenska runristare*, s. 116. Detta är knappast troligt. U 1081 är nämligen mycket otympligt utförd, och ristaren har säkerligen varit ovan. Anledningen till attributionen är det lilla korset nedtill på stenen, men förekomsten av detta enkla kors torde icke vara tillfyllest för att fastställa ristaren; jfr t. ex. U 1074.

På Forkarby ovanligt vidsträckt område finnas numera endast en runsten (U 1081) och ett par obetydliga fragment (1079). Under äldre tid ha tre runstenar varit resta på byns mark. Gravfält av betydande utsträckning synas också tidigare ha funnits inom området. Ännu så sent som 1863 skriver Dybeck: »Wid Forkarby förekomma . . . nästan öfver hela egorna å oupptagna fläckar, spridda kullar och stenkretsar, dock sällan någon alldeles oskadad. Att de årligen mer och mer försvinna faller af sig sjelft.» Numera kunna inga större gravfält påvisas i Forkarby; se *Inventering av fasta fornlämningar i Bälunge socken*, utförd 1937—38 av G. A. Hellman, C. Claesson och F. Hallberg. Det torde vara ganska djärvt att på grund av en modern inventering draga slutsatser om det tidigare tillståndet. Lars Hellberg skriver emellertid i *Inbyggarnamn på -karlar i svenska ortnamn* (Uppsala 1950), s. 43: »Att eventuellt tidigare förefintliga bygravfält vid Forkarby genom bebyggelse eller odling skulle helt ha försvunnit, finner jag icke sannolikt.»

1082. Forkarby, Bälunge sn.

Litteratur: O. v. Friesen, Anteckning 9/10 1923 (UUB).

I en av sina anteckningsböcker, »Undersökningar, anteckningar och infall i marken och skrifrummet hösten 1918—», har O. v. Friesen lämnat följande uppgift: »9/10 23. Runsten funnen Bälunge sn Forkarby 2 och 5 (eg. J ? Jansson); stenen ligger ute på fältet (i åkern) i ett stenrös; stenen täckt med mossor och jord. Anmäld av hr A. Rylander. Ca 600 m. nv om bygnaderna. Funnen vid kaffedrickning i höst. Ca 1,2 m. hög, nu mkt lutande.» U 1082 har alltså funnits i närheten av U 1081. Av läsningen att döma åsyftas icke U 1081, varför stenen har upptagits under eget nummer. Stenen har senare förgäves eftersökts. Någon avbildning av fragmentet finnes icke.

Inskrift (enligt v. Friesen):

... urli ...

Inskriften var alltför fragmentariskt bevarad för att tillåta en rekonstruktion.

1083. Gysta, Bälunge sn.

Litteratur: B 467, L 139. J. Bureus, Fa 6 s. 63 n:r 85 (Bureus' egen uppteckning), s. 198 n:r 167 (Rhezeliuss), Fa 5 n:r 51, Fa 13 s. 119, 160, 200, 314, Fa 1 s. 14; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 66; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 20; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 112, 258; UFT h. 11 (1883), s. 236.

Avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 467).

Denna sedan länge försvunna runsten fanns enligt Bureus »Vidh Göjestadha Höghar i Bälunge» (Fa 6); Rhezelius (Fa 6): »J Bälunge Widh gysta byen»; ovan teckningen i Fl 1 finnes platsuppgiften »Bälunge Soehn Widh Gysta i gårdzbackan.» Fa 5: »Göjastad». I Ransakningarna 1667—84 finnas följande uppgifter från Gysta: »Gystad Norrgierdet weed byen en steen påskrifwen, så och någre ättegriffter der hooss: Item i Lilla gierdet dersammastädess åtskillige ättegrafwar.» — På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes bläckanteckningen »Gystad i Bälunge harad»¹

¹ I Monumenta finnas dessutom följande anteckningar från Gysta: »Wid Gystad i Bälunge Soehn är en stoor källa, ben^d Tingzkälla, som gifwer ifrån sig en stoor åå, hwilken löper til samman med Jomkils och Harbo åar.» Upp-

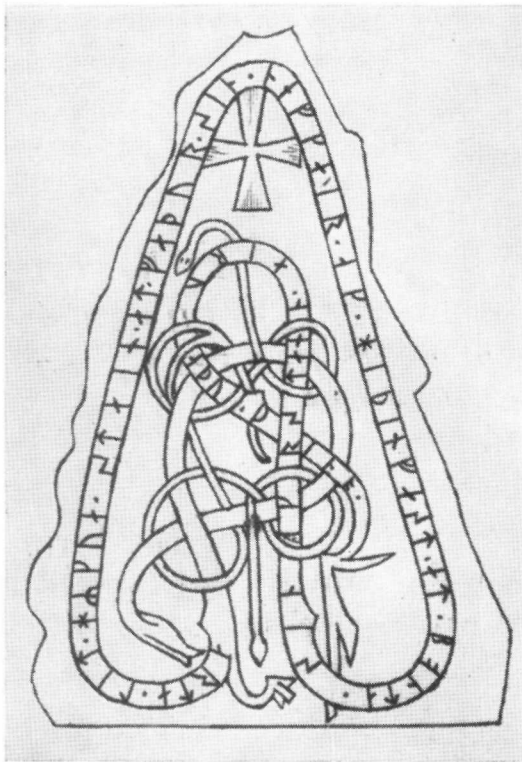


Fig. 330. U 1083. Gysta, Bälinge sn.
Efter teckning av Rhezelius i F 11.

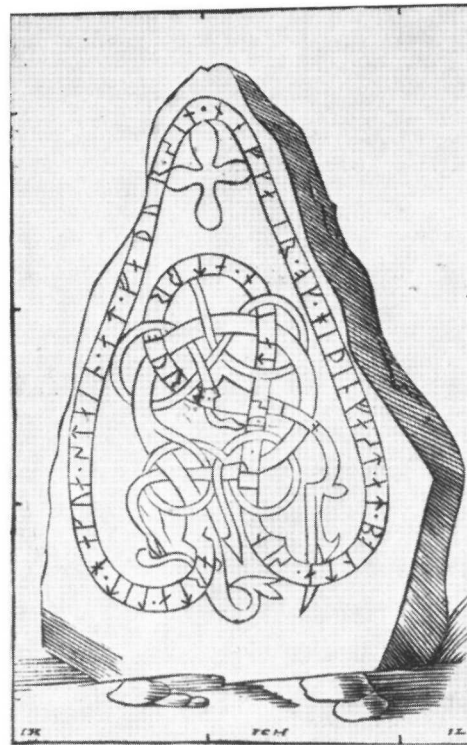


Fig. 331. U 1083. Gysta, Bälinge sn. Efter
träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 467).

(B 467: »Gistad»; L 139: »Gistad»). — O. Celsius uppger, att stenen står »wid wästra grinden». — I *UFT* meddelas, att också denna sten år 1856 söktes förgäves av C. F. Sävve.

Inskrift (enligt B 467):

arta · lit · hakua · stain · at · faður · sin · nefkair · ok · hipinfast · at · bonta · sin · ik · ystain · at · bropra sin

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70

arta let haggva stæin at faður sinn Næfgæir ok Hedinfast at bonda sinn ok Øystæinn at broður sinn.

»arta lät hugga stenen efter sin fader Nævger, och Hedenfast efter sin man, och Östen efter sin broder.»

Bureus (i F a 6): ... hakua · stain · at · faður · sin · nefkair ok hipinfast ... Bureus anmärker: »thet borto är, är nidsunkith». De delar av inskriften som Bureus icke har kunnat läsa stå nedtill på stenen. Han har alltså i detta fall icke gett sig tid att frilägga hela ristningen. — Rhezelius (i F a 6): »arta · lit · hakua · stain · at · faður · sin · nefkair · ak · hipinfast · at · bonta · sin · ekristann · airu apu · pino · (De senaste 19 runorna äro överstrukna med blyerts.) Praktiskt taget samma läsning återfinnes på teckningen i F 11. — O. Celsius ger ingen egen läsning.

giften åsyftar säkerligen de tre »Tingstukällorna», där U 1093 finnes. Dessa källor vid Bälinge tingsplats beskrivas av M. Stolpe i *Några ord till upplysning om bladet »Upsala»* (1869), s. 53. — Upptill på bl. 20 i Peringskiölds *Monumenta* finnes en numera ganska tunn och därför delvis svårläst blyertsanteckning av följande lydelse: »Göiastad. Bur: På norr sidan om kyrkian 4. gårdar men 2 bönder på hwar gård i norr gårdzbacken wid byn där någre stenlagde grafwar och ättehögar äre, af hwilka den större är til åker öfverkörder, den andre af bönderna igenomgräfwen til en wargkula, men både wargar och räfwar hafwa ännu warit försigtigare än bönderna att gå neder til de förbrände been och döda».

Inskriftens slut, runföljden 56—74, har tydligen varit svårläst. I Rhezelius' läsning avviker flertalet runor på detta parti från Hadorphs.

Runföljden 1—4 **arta** innehåller givetvis ett namn. Vilket detta har varit är svårt att förstå; läsningen kan ju numera tyvärr ej kontrolleras. I *UFT* återges namnet som »Årta».

Faderns namn, *Næfgæirr*, är eljest endast belagt på U 950, 1116(?) och 1140. De fyra beläggen härröra sålunda från ett jämförelsevis begränsat uppländskt område. Om *Næfr* som personnamn se U 473; jfr vidare tvåledade personnamn som *Næfstæinn* och *Næsbiörn*.

Kvinnonamnet *Hedínfast* finnes eljest belagt endast på U 435. Mansnamnet *Hedínfastr* förekommer också endast ett par gånger; se U 821.

Øystæinn är under vikingatiden ett över hela Norden vanligt namn.

Inskriftens slut, runföljden 56—74 (**ik · ystain · at bropra sin**), tolkas i *UFT* sålunda: »Östen högg (stenen) efter sin broder.» Anledningen till denna tolkning är otvivelaktigt, att Hadorph läser runan 56 som **i**; **ik** har alltså uppfattats som pret. av verbet *hagga*. Eftersom konjunktionen *ok* i inskriften skrives **ok** är det säkerligen riktigare att uppfatta runan 56 **i** som felläst för **o** och helt enkelt översätta partiet med »och Östen efter sin broder».

1084. Hämringe, Bälunge sn.

Pl. 90, 91.

Litteratur: B 459, L 154, D 1: 191. J. Bureus, Fa 6 s. 209 n:r 210 (Rhezelius), Fa 5 n:r 50, Fa 1 s. 13; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 92; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 31; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 160, 2, s. 717; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1863 (ATA), Bälunge socken 1863 (ATA); M. Stolpe, Några ord till upplysning om bladet »Upsala» (1869), s. 68; UFT h. 11 (1883), s. 238; S. H. Adlersparre, Omkring Sigurdsstenarna (i: Personhistorisk Tidskrift 18, 1916), s. 7; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 108; Handlingar år 1939 (ATA); G. A. Hellman, C. Claesson och F. Hallberg, Inventering av fasta fornlämningar i Bälunge sn år 1937—38 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 459; träsnittet är avritat i Fm 60: 2).

Runstenen står nu rest i norra kanten av en ägoväg, gamla kyrkvägen, 600 m. Ö om Hämringe, omkring 750 m. SSV om Fansta och 1,3 km. SSÖ om Högby. Ristningsytan vetter åt S. Detta är icke stenens ursprungliga plats; den ligger 80 m. längre åt N. Den gamla platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala», den nuvarande platsen på Ekonomiska kartbladet »Bälunge» (1952).

Enligt Rhezelius (i Fa 6) stod runstenen »Widh Hemblinge i gärdet». Fa 5: »Hämblinge». Ovan teckningen i Fl 1 finnes uppgiften »Bäling Sochn. Widh Hemblinge i södre gärdet, widh vägen.» — I Ransakningarna 1667—84 lämnar befallningsmannen A. Pehrsson Rox följande upplysning om fornlämningar på Hämringe: »Hembringe i stoora giärdet ättebackar enn stoor dehl, der iempte enn stehn.» — På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes bläckanteckningen »Bäling. Hämbringe» (B 459: »Vid Hämlinge»; L 154: »Hämringe»). — O. Celsius, som undersökte inskriften i augusti 1725, anger stenens plats sålunda: »Bäling. Hämbringe, wid löthögarna. Hwarvid straxt äro grafställan, med stenar i stora ringar om lagde.»

I sin förteckning över fornminnen i Bälunge socken (1863) skriver Dybeck: »Öster om Hämlinge, wid en mindre wäg, är en runsten, som nyligen blifvit åter rest.» *Sveriges runurkunder*: »Denne sten är nyligen åter rest vid en egoväg, som sträcker sig öster ut från Hämlinge.» I beskrivningen till Geologiska kartbladet anges platsen vara »ett stycke S. om Fansta vid en väg från Hemringe».

Våren 1939 anhöll markägaren hos Riksantikvarieämbetet att få flytta runstenen »ett 15-tal